

The Link

- Sambandet mellan våld mot människor och våld mot djur

Kristofer Sofroniou Leander
Uppsala Universitet
Etnologiska institutionen
Kön, makt och våld 7.5 HP

*“When animals are abused, people are at risk;
When people are abused, animals are at risk.”*
- Phil Arkow

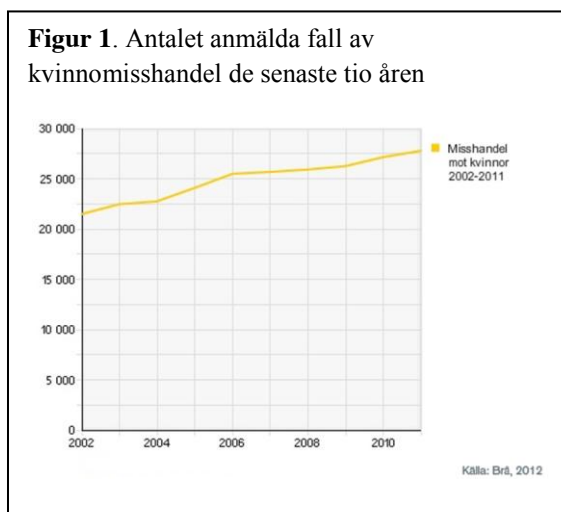
*”The church people said my cat was evil because he jumped at
my legs – they took him away. My mom got a 101 Dalmatians
dog for us – his name was Ice,, but we had to give him away
when we came to the Safehouse. I miss him because he listens to
me”*

-Tina, 8 år

INLEDNING

Misshandel av kvinnor har under en lång historisk tid varit en del av mannens överordnande både i Sverige och i övriga världen. Under 1700-talet hade mannen (husbonden) rätt att slå sin fru, barn och de som arbetade i hushållet. Lydnad och underordning till husbonden var något som var en del av kvinnans position som gift. Husbondens position utmärktes av makt och överordning och han hade också skyldighet att utöva makten för att hålla ordningen. Detta innebar rätten att bruka våld mot övriga (Östman, 2001). Kön skapades därför i hushållet och mannen bestämde över sin hustrus tid, arbetskraft, ekonomi, kropp och sexualitet (Lindstedt Cronberg, 2004).

Vid denna tid var det kyrkan som höll ordningen i samhället och kallade makarna på förhör när osämja uppstått och skulden lades ofta på kvinnan för att hon inte kunnat hålla sin make lugn. Om maken lovade ”bot och bättring” blev det inget straff för honom. Våldet sågs som ett brott mot den allmänna ordningen och inte ett brott mot kvinnan. Ansvar för det ”lyckliga äktenskapet” låg på hustrun och det var hon som skulle hålla mannen lugn och vara honom till lags (Östman, 2001). Om kvinnan var olydig hade mannen rätt att ”fostra henne till bättring” (Liliequist, 2001; Lindstedt Cronberg, 2004). Våldet skulle ske avsides utan andra människors insyn. När 1864 års lagstiftning kom blev grov misshandel av sin hustru olagligt. Våldet var en högst privat angelägenhet och åtal kunde väckas endast om våldet skett på allmän plats eller om kvinnan själv anmälde sin make. Det privata våldet har inneburit att mannen har kunnat dölja våldet genom att se det som en privatsak. Under 1800-talet gick det att skilja sig på grund av våld men det var en lång och svår process och innan skilsmässan till slut gick att genomföra var kvinnan tvungen att stanna kvar hos mannen en längre tid efter att kyrkan gett makarna förmaningar (Lindstedt Cronberg, 2004).

Våldtäkt inom äktenskapet blev kriminaliserat 1965, alltså 100 år efter att våld inom äktenskapet blev kriminaliserat. 1982 blev våld inom äktenskapet ett brott som föll under allmänt åtal. Under 1990-talet kom en rad kvinnofridslagar, bland annat lagarna om kvinnofridskräkning och besöksförbud (nu kontaktförbud).

Under 2011 anmäldes cirka 28 000 fall av misshandel mot kvinnor över 18 år. Mörkertalet är väldigt stort (Brottsförebyggande Rådet [BRÅ], 2012). BRÅ tror att endast en tredjedel av alla

våldshändelser mot kvinnor anmäls (BRÅ, 2007). Våldet har ständigt ökat. Var fjärde kvinna har efter sin 15-årsdag upplevt fysiskt våld från någon man. Nästan var femte kvinna, 18 procent, har utsatts för hot av en man (Lundgren, 2001:8).

I Sverige finns det i mer än hälften av hushållen ett sällskapsdjur (Agrida, 2007). Ska vi då tro statistiken så bör det i hälften av fallen där kvinnor upplevt våld och hot också finnas ett sällskapsdjur. De allra flesta människor ser sina djur som familjemedlemmar. Djuren fungerar bland annat som sällskap och som någon som ger en närhet och stöd i svåra situationer. I många fall är djuret den enda källa till närhet för kvinnan och för barnet, speciellt i de fall där det förekommer familjevåld (Albert & Bulecroft, 1988; Adams, 1994). Detta innebär också att även dessa djur blir indragna våldet i någon form, antingen direkt genom att bli slagna eller genom användas som ett verktyg i våldet mot kvinnan. Kopplingen mellan våld mot människor och våld mot sällskapsdjur är starka men i Sverige är det ett relativt outforskat område. I USA har fenomenet fått namnet "The Link". The Link är ett begrepp som just visar på sambandet mellan våld mot människor och våld mot djur. Jag ska därför redogöra för hur forskningen ser ut på området och svara på vad våld mot djur kan leda till och varför våld mot djur används.

Teoretisk diskussion

Våld och våldtäkt kan förstås utifrån två aspekter, dels ur ett biologiskt perspektiv och dels genom ett konstruktivistiskt perspektiv. Det *biologiska perspektivet* menar att mäns och kvinnors beteende och sociala förhållanden skapas utifrån biologi. Könsskillnaderna är naturliga och utgår från våra kroppar. Det *konstruktivistiska perspektivet* ser människans beteende och sociala förhållanden som skapat av samhället. Vårt beteende skapas genom möten mellan människor och blir då inlärda könsskillnader (Lövkröna, 2001; Thornhill & Palmer, 2000).

Männen använder våld och våldtäkt som ett medel för att säkra sin reproduktion om vilken det råder en ständig tävlan män emellan (Baker, 1996). Därför menar Thornhill & Palmer att män är mer aggressiva än kvinnor och det är också därför som kvinnor till större del är offer för männens våld. Thornhill & Palmer menar att eftersom våldet är biologiskt skapat går det inte att lära om beteendet. Det enda sättet att förhindra våld är att sanktionerna mot våldet ska vara höga. Unga män måste lära sig att behärska sin sexualitet och sitt våldsanvändande och unga kvinnor måste lära sig att inte utmana män. Detta synsätt, att lägga ansvaret på kvinnor, är något som länge funnits i historien (bl.a. Ekström, 2001). Eva Lundgren (i Lövkröna, 2001) menar att mäns våld mot kvinnor är ett sätt att utöva makt och kontroll över kvinnor. Kön skapas genom *könskonstituering*. Manlighet skapas i misshandelssituationen och då skapas också kvinnlighet (Lövkröna, 2001:22). Könskonstituering skapas därmed både av kroppen och av kulturen. Detta könsskapande är en pågående process där individerna måste förhålla sig till de olika normerna som finns i samhället (Meurling, 2001). Eftersom normerna är under ständig förändring är också våra könsnormer under ständig förändring.

Normer kan förstås som "de allmänt accepterade reglerna för önskvärt beteende" (Lundgren, 1995:172). Normen, menar Lundgren, har ett "bör" i sig. Hon menar att det som "bör vara" inte alltid "är". Misshandlaren måste ibland minska avståndet mellan det som är verkligt (mannens förståelse för hur kvinnan är) och normen (hur mannens förståelse hur hon bör vara). Mannen slår kvinnan tills hennes beteende, tankar och tal stämmer överens med hans norm. Den misshandlande mannen tar kontroll över kvinnans liv och livsrum. Mannen blir

totalt överordnad kvinnan och blir därmed man och kvinnan blir kvinna på grund av sin underordning. Sara Edenheim (2005) menar att kvinnor måste förhålla sig till de olika positioner det innebär att kallas kvinna och till den kvinnliga kroppen. Hon menar att det är svårt att frikoppla både de negativa positionerna med den kvinnliga kroppen (som hora, sexuellt trakasserad och känslig) och de positiva positionerna (som moderskapet) då positionerna utgår från samma underordning. Lundgren (1995) talar här om våldets *normaliseringsprocess* vilket innebär att våldet blir en normal del av vardagen och våldet accepteras och försvaras. Våldet kommer inte som en blixtnedslag från klar himmel utan pågår under en längre tid. Även om det första slaget är en chock för kvinnan ses våldet inte som att mannen är ond utan att det var ett undantag då han egentligen inte är ond. Mannen använder två olika former av kontroll: *kontrollerad isolering* och *växling mellan våld och värme*. Den kontrollerade isoleringen innebär att mannen avskärmar kvinnan från omvärlden så att hon blir ensam och kvinnans livsutrymme krymper till att endast innefatta mannen. Mannen blir den dominerande personen i hennes liv och hon övertar tillslut hans referensramar (Holmberg & Enander, 2004:18). Efter isoleringen måste kvinnan söka sig till mannen då det är den enda mänskliga kontakt hon har. De metoder som används när mannen vill uppnå kontroll över kvinnan är att han ”systematiskt och upprepat tillfogar kvinnan ett psykiskt trauma” (Herman, 2007:117). Dessa tekniker gör kvinnan maktlös och avskuren från alla samband. Det visar att våldet och isoleringen är välplanerat av mannen och inte kommer av en slump. Holmberg & Enander (2004:19) talar om *anpassning* som en strategi för överlevnad. Våldet normaliseras och internaliseras då kvinnan tar efter mannens referensramar.

Våldet kan förstås utifrån vad Lundgren kallar konstitutiva och regulativa regler. De konstitutiva reglerna är grundregler, regler som vi agerar utifrån men inte reflekterar över. Det är regler som är osynliga. De regulativa reglerna avviker från de konstitutiva reglerna (Lundgren, 1995). De konstitutiva reglerna är grundreglerna och de regulativa är yregler eller använda regler. De regulativa reglerna bryter mot de konstitutiva reglerna (Jeffner, 1997). Jeffner använder Lundgrens teori för att förklara mekanismerna då en man misshandlar en kvinna. Då mannen slår begår han ett brott på regulativ nivå men det behöver inte vara ett brott mot de konstitutiva reglerna. När mannen sedan tröstar kvinnan ser kvinnan det som ett uttryck för hur mannen egentligen är. Att mannen tröstar befäster den konstitutiva regeln att mannen inte är våldsam utan våldet är bara ett undantag. Därför kan kvinnan utstå våldet då våldet är ett undantag i mannens sätt att vara. Jeffner har använt teorin i förståelsen för ungdomars tankar kring våldtäkt. Jeffner menar att om man bara fokuserar på våldtäkt som en separat handling kan man förstå handlingen utifrån regulativa regler. Om man däremot ser på uppfattningen av hur en kvinna ska vara: snäll, ställa upp och varken vara för sexuellt aktiv eller för passiv innehåller detta konstitutiva regler för kön och det blir då lättast att förstå våldtäkt utifrån konstitutiva regler. En kvinnas motstånd måste, enligt Jeffner, ske på ett korrekt sätt från början. Hon måste säga nej på ett rätt sätt och vid rätt tidpunkt för att inte bryta mot de regulativa reglerna. Om kvinnan säger ett tydligt nej från början följer hon de regulativa reglerna men bryter mot de konstitutiva reglerna. Följden av dessa dubbla budskap blir att kvinnan får en splittrad kvinnlighet enligt gängse könsnormer.

Carin Holmberg (1993:15) skriver i sin avhandling ”Det kallas kärlek” att det finns två förhållningssätt i samhället när man diskuterar kvinnor och män. Det går att se positionerna

som ett jämställdhetsproblem eller som ett könsmaktsproblem. *Jämställdhetsproblemet* vilar på ett antagande att män och kvinnor har ett intresse till förändring för att utjämna könsskillnaderna i samhället. *Könsmaktsordningen* vilar istället på antagandet att det finns en konflikt mellan män och kvinnor och att könen har olika intressen när det gäller att förändra relationerna mellan könen. Jämställdhetsproblemet rör sig främst på en politisk arena utifrån den könsuppdelade arbetsmarknaden och arbetsfördelningen i hemmet där kvinnor tar det största ansvaret för hemmet och barnen. När det istället pratas om könsmaktsordning mellan män och kvinnor menas det att män är överordnade kvinnor och att samhället är patriarkalt. Den patriarkala strukturen syns i alla led i samhället. Bourdieu (2004:33) använder begreppen *fält*, *makt* och *habitus*. Ett fält är ett avgränsat område där aktörerna är ömsesidigt beroende av varandra. Aktörerna på fältet skapar ett band mellan varandra som avgränsar dem från utomstående och bibehåller därför strukturerna inom fältet. Bourdieu talar om olika former av kapital som också bibehåller makten på fältet. Han talar om vetenskapligt, ekonomiskt och symboliskt kapital, kapitalstyper som alla domineras av män. Varje fält skapar sitt habitus, alltså bestämmer vilka system av beteenden, tanke-system och normer som ska gälla på fältet. För att kunna komma in på fältet krävs det att man känner till vilka spelregler (habitus) som gäller inom fältet och också tro på att dessa är bra (Bourdieu, 2004:50f; Moi, 1994:6). Männerna gör allt för att hålla kvar makten och sin dominans över kvinnan genom att använda sina olika former av kapital. Det går att beskriva som att kvinnan befinner sig i fångenskap där hon utsätts för långdragna upprepade trauman. Kvinnan hålls fången av mannen genom ekonomisk, social och psykologisk underordning (Herman, 2007:113f).

Kontroll med växling mellan våld och värme innebär att mannen kontrollerat växlar mellan våld och kärlek. Kvinnan utvecklar därför ett känslomässigt beroende av mannen (Holmberg & Enander, 2004). Genom att mannen använder tekniken att vara oregelbunden i sitt beteende blir det också en form av terror då kvinnan aldrig vet hur mannen ska reagera. Herman (2007:120) menar att det är mannens mest utarbetade form av misshandel i hemmet. Skulle kvinnan fly gör mannen allt för att hon ska komma tillbaka. Herman menar här att maktrollen då är omvänd då han genom ursäkter och löften om kärlek försöker få henne att återvända och att hon då har valet att komma tillbaka eller att bryta upp. Risker är stor att hon återvänder i tron om att han har förändrats då hon enligt Lundgrens teori ser våldet som ett undantag för hur han egentligen är.

I fångenskapen blir mannen den person i kvinnans liv som har makten och kvinnan formas av mannens handlingar och övertygelser (Herman, 2007:114). Våldet behöver inte vara konstant utan det är också vanligt att mannen hotar med våld och/eller död istället för det fysiska våldet. Att hota med våld mot en annan person är lika verkningsfullt som att bruka våld (Herman, 2007:117).

The Link – kopplingen mellan våld mot människor och våld mot djur

Inom engelskan förekommer begreppen "abuse", "abusive" och "animal abuse". Dessa begrepp är mycket svåra att översätta till ett bra begrepp för svenskan då begreppen är mycket breda. Inom engelskan kan de ovanstående begreppen innefatta allt från vanskötsel (att inte ge djuret mat, inte gå ut på promenad, tömma kattlådan) till kränkning, slag och misshandel mot

djuret. Att använda endast en term för detta på svenska är svårt men jag har valt att använda ordet ”djurförtryck” i de flesta fall.

The Link är, som sagts tidigare, ett begrepp som visar på sambandet mellan våld mot människor och våld mot djur. Förekommer det våld mot människor i en familj/relation är sannolikheten mycket stor att det också förekommer våld mot sällskapsdjur. Våldet som är riktat mot sällskapsdjur används ofta som ett tvångsmedel för att få någon att göra som man vill men är också en indikator på att våldet kan eskalera och/eller bli mer allvarlig mot det mänskliga offret (Arkow & Ascione, 1999; Adams, 1995). Våldet kan också komma att inkludera barn (Arkow, 1999). Precis som ett av citaten på sida 2 ligger barnen i farozonen om djuren är i fara (Ascione, 1993) och vice versa.

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) är en handbok för psykiatrin, som innehåller standarddiagnoser för psykiatriska sjukdomstillstånd. Den ges ut av American Psychiatric Association (APA), men är brett använd över hela världen. Djurmisshandel är en av diagnosgrunderna för beteendestörningar sedan 1987. Men misshandel mot djur kan ske av andra orsaker. Anledningen till att människor behandlar djur kränkande eller misshandlar djur är enligt Arkow (1999a:23)

1. för att kontrollera ett djur,
2. för att hämnas mot ett djur,
3. för att hämnas mot en annan person,
4. för att tillfredsställa sina fördomar mot en art eller ras,
5. för att uttrycka aggression genom ett djur,
6. för att öka sin egen aggressivitet,
7. för att chocka andra människor för nöjes skull,
8. för att låta sin fientlighet mot en annan person gå till djuret. De vinner därmed fördelar att kränka och förtrycka djuret,
9. för att utföra ospecifik sadism.

Ofta kan misshandel motiveras med flera av de ovanstående punkterna.

Kriminologen Robert Agnew (1998:182) skriver att djurmisshandel förekommer då individer:

1. är omedvetna om djurförtryckets konsekvenser av deras beteende för djuret,
2. inte tycker att deras djurförtryckande beteende är fel,
3. tror att de vinner fördel av sitt förtryck.

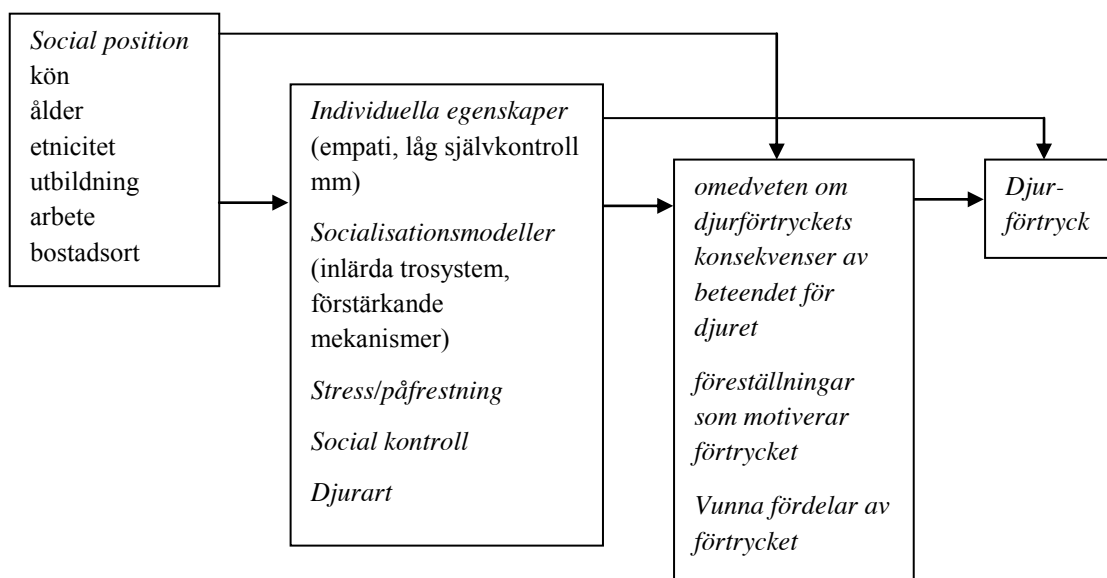
Vidare skriver Agnew (1998:182) att det finns flera faktorer som både har en direkt effekt på djurförtrycket och en indirekt effekt genom de tre faktorerna ovan. De ytterligare faktorerna är:

1. individens egenskaper (t.ex. humör, empati mm),
2. individens socialisering inklusive de modeller de utsätts för, den uppfattning de blir lärda till och hur deras förtryckande eller icke-förtryckande beteende förstärks eller straffas,

3. individens nivå av stress och påfrestning, inklusive den påfrestning orsakat av djur och människor,
4. individens nivå av social kontroll, inklusive anknytningen till djuret och andra fungerande individer, engagemang till fungerande institutioner som familj och skola samt nivå på tillsyn,
5. vilken djurart det är och hur likt djuret är människan på en fylogenetisk¹ skala.

Dessa fem faktorer påverkas i stor del av individens sociala position så som kön, ålder, utbildning, relationsstatus och bostadsort.

Figur 2. En socialpsykologisk modell av djurförtryck/djurmisshandel (Agnew, 1998: 182). (Min översättning).

Genom att koppla samman Arkows och Agnews teorier går det att se mekanismerna bakom sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur. Dagens samhälle är ett patriarkaliskt vilket innebär att män är överordnade kvinnor. Men män är också överordnad djur och barn och kan bestämma deras öden. Anledningen till att detta inte uppmärksammas i forskningen, hos socialtjänsten eller hos myndigheterna är flera. Arnold Arluke & Carter Luke (1997) ger oss fyra skäl för detta. *För det första* anser samhället att djur inte är lika mycket värda som människor. Vi ser vissa fall av djurförtryck som socialt accepterat; Människan konsumerar djur som mat, som kläder, för nöjes skull och i forskning. Detta är sanktionerat av samhället och ligger djupt rotat i människan. Psykologen Melanie Joy (2010) kallar detta för "carnism". Carnism är en ideologi där människor tar sig rätten att utnyttja och äta vissa djur men inte andra. *För det andra* tycker samhället att vi ska fokusera på annat. Till exempel ska fokus ligga endast på människor. *För det tredje* uppfattas djurmisshandel vara ovanligt då det inte i stor utsträckning rapporteras i media. Det är endast ett fåtal fall som det faktiskt rapporteras om. *För det fjärde* ses djurmisshandel som enskilda händelser varvid vi inte behöver lägga så stor vikt på fenomenet (Arluke & Luke, 1997). Det som det rapporteras

¹ Det fylogenetiska artbegreppet menar att en grupp individer bestående av minsta möjliga antal individer med en gemensam förfader skall klassas som art. Individerna skall ha en eller flera nedärvda karaktärer som de inte delar med några andra grupper av djur,

om är särskilt grymma dåd eller om det utförs av personer med en annan etnisk tillhörighet än svensk. Clifton P. Flynn (2012) ger ytterligare ett skäl vilket är att djur inte själva kan göra sig hörda och är därför ett offer för samhällets förtryck och exploatering.

Varför är det då viktigt att studera relationen våld mot människor och våld mot djur? Jag kommer visa på det nedan men kortfattat ska man studera fenomenet då det är ett antisocialt beteende. När barn plågar djur är det ett tecken på att något är fel. Att ignorera det kan det ge upphov till andra problem som t.ex. att våldet övergår till att inkludera människor också. Våld mot djur kan vara ett tecken på att barnet självt blir utsatt för våld i hemmet. Det har visat sig att många av de grovt kriminella som sitter i fängelse plågade djur som barn. Genom att stoppa våldet mot djur kan vi också stoppa allt våld (Flynn, 2012: Jorgensen & Maloney, 1999).

Våld mot djur är mycket vanligare än vad man tidigare trott. I en studie från 2003 med 1396 italienska barn från nio till sjutton år gamla (45,9 procent flickor och 54,1 procent pojkar) visade det sig att mer än 60 procent hade bevittnat våld mot djur och hälften av alla barn hade själva utfört våld mot djur. 50,8 procent av ungdomarna hade begått våldshandlingar mot (slagit, torterat, stört eller skadat) ett djur minst en gång. 6,5 var utförda av pojkar och 35,5 procent av flickor (Baldry, 2003).

Samma våldshandling kan innebära olika typer av våld mot olika medlemmar av familjen. Mannens syfte med våld mot djur handlar vanligtvis om att terrorisera kvinnan (Holmberg, 2011). Våld mot djur kan också användas för att mannen ska visa sin maskulinitet (Flynn, 2012). Våldet kan ske genom psykiskt, fysiskt och sexuellt våld samt dödande av djuret. Det *psykiska våldet* innebär att djurets hemmamiljö är otryggt och behandlas med inkonsekvens (Holmberg, 2011). Genom att mannen ena gången belönar ett beteende kan han också straffa för samma beteende. Djur liksom barn blir osäkra och vet inte hur de ska handskas i dessa olika situationer. Det psykiska hotet kan också handla om att få både barn och kvinnan att göra som mannen vill genom att hota att skada eller döda barnet. Psykisk misshandel mot kvinnan kan vara fysisk misshandel mot djuret och vice versa. Det kan handla om att stänga ute hunden på balkongen mitt i vintern som straff mot kvinnan som inte hållit sig hemma eller att hota kvinnan som lämnat honom genom att hota att han ska döda hennes djur om hon inte kommer tillbaka (Diesen & Diesen, 2009:313). Tillslut räcker det med vetskapen om att mannen kan slå och skada djuret för att han kan utöva makt över henne. Även barn kan bli hotade genom djuren. Carin Holmberg (2011:62) skriver om en händelse då barnen i en familj fick välja en kattunge då de hade uppfört sig. Efter en månad försvann kattungen och fadern sa till barnen att katten försvunnit för att han inte var nöjd med barnens uppförande. En kort tid därefter fick barnen välja en ny kattunge då han sa att de hade bättrat sig. Samma sak hände med denna kattunge men fader var nu tydlig med vad som hänt och sa att det berodde på barnens uppförande. För barnen är detta ett trauma, dels för att djurindividen är en vän och många gånger det enda stödet men också för att de känner att det är deras fel att deras vän blivit dödat. På samma gång vet barnen om att deras pappa kan göra samma sak med dem om de inte sköter sig. När barn får ett djur som familjemedlem knyter de an till djuret, vårdar om, sover med, matar och pratar med djuret. När barnet blir av med sin vän skapar det en sorg och ett trauma. De vet om att det är pappa som har gjort det och att han kan döda djuret igen.

Våldet mot djuret kan också ske *fysiskt*. Det innebär slag, sparkar, vanvård (Holmberg, 2011). Detta är en vanligt kvarhållande faktor. Kvinnan stannar kvar i misshandelsrelationen på grund av oro för sitt djur. Många gånger kommer också kvinnan tillbaka till mannen efter att ha brutit upp. Vanvården innebär att kvinnan isoleras än mer då hon ständigt måste vara hemma för att djuret inte ska skadas av mannen. Mannen kan tvinga familjen att titta på när han misshandlar djuret, vilket också är ett trauma för alla inblandade.

Övergrepp kan också ske genom *sexuellt våld*. Mannen kan tvinga kvinnan att utföra sexuella handlingar på djuret eller mannen kan våldta djuret framför kvinnan (Holmberg, 2011; Diesen & Diesen, 2009). Mannen kan också använda hotet barnet om att han ska skada eller döda djuret om det berättar om de sexuella övergrepp han utsätter dem för. Av skuld och rädsla för att djuret kanske ska dödas håller barnet tyst om övergreppen.

Att döda djuret är också vanligt. Som jag skrivit ovan används dödande av djur som ett straff. I Sverige är det inte olagligt att döda ett friskt djur hos en veterinär. Men mannen kan själv döda djuret genom att till exempel dränka, strypa, skjuta eller hugga ihjäl djuret.

Alla typer av våld mot djur fungerar som ett maktinstrument mot familjen: ”Gör ni inte som jag vill gör jag illa djuret”. Genom denna vetskap blir mannen överordnad och familjen tvingas till lydnad, precis så som det sett ut genom historien.

Mannen utövar makt genom djuret och genom att misshandla eller döda djuret visar mannen vad det kan göra mot kvinnan och barnet (Adams, 1994; Faver & Strand, 2007). I en studie från 1983 fann man att våld mot djur hade förekommit i 60 procent av de familjer där det förekommit barnmisshandel (Arkow, 1999:23). Carin Holmberg (2004) har undersökt kvinnojourers erfarenhet av kvinnor som utsatts för våld och som berättar om att sällskapsdjuren också utsatts för våld eller vanvård av mannen. Holmberg fann att 66 av 87 kvinnojourer hade den erfarenheten. I en annan studie fann Ascione (1998) att 74 procent av kvinnorna som sökt hjälp hos en kvinnojour har eller har haft ett sällskapsdjur. 71 procent sa att deras våldsamma partner har slagit, hotat och/eller dödat djuret. Ascione, Weber & Wood (1997) fann att 84 procent av kvinnor som kontaktat en kvinnojour pratat om händelser kring djurförtryck. 63 procent att barn har pratat om djurförtryck. 83,3 procent av de som arbetar på kvinnojourer har erfarenhet av kopplingen mellan våld i nära relationer och våld mot djur.

En annan forskare har intervjuat kvinnor som lever med män som misshandlar. 16 % av kvinnorna riktade sin egen ilska mot sitt barn eller mot sitt sällskapsdjur. För kvinnor som lever med män som inte misshandlar dem är motsvarande siffra 3 % (Ascione, 1998). Det finns också fall där kvinnan själv valt att slå djuret eftersom hon då själv kan kontrollera hur hårt hon slår istället för att låta mannen okontrollerat slå.

Stanna kvar eller bryta upp

En kvinna kan lämna ett våldsamt förhållande av flera orsaker. En av dessa är när kvinnan blir medveten av konsekvenserna för att någon alla far illa eller utsätts för mannens våld (Holmberg & Enander, 2004). Engelsk forskning visar att en kvinna blir fysiskt misshandlad i genomsnitt trettio gånger innan hon kommer i kontakt med polis. Om polis kommer till ett lägenhetsbråk är kvinnan ofta inte redo att anmäla mannen utan visar istället lojalitet med

honom (Diesen & Diesen, 2009:288). Problemet för de flesta länder inklusive Sverige är att ingen, vare sig kvinnojourer eller socialtjänst, kan hjälpa djuret trots att de ses som familjemedlemmar. Anledningen till att jourerna inte tar emot djur förklaras med att kvinnorna de tar emot kan ha allergi. Av 16 kvinnojourer jag varit i kontak med är det endast en jour som har möjlighet att placera kvinnor med djur på skyddat boende. Den juren ansåg att det är lättare att hitta separata boenden för allergiska kvinnor än för kvinnor med djur.

Det har visat sig att cirka 25 procent av de kvinnor som uppsökt en kvinnojour försenade sitt uppbrott från den våldsamma mannen på grund av oro för sitt djur (Flynn, 2000). Att stanna kvar i det våldsamma förhållandet bidrar till en ökad risk för kvinnan men också för hennes djur och barn. I Flynns undersökning visade det sig att av 43 kvinnor med djur hade 20 sagt att deras män hade slagit, hotat eller dödat djuret. Åtta kvinnor uppgav att de hade försenat sitt uppbrott på grund av oro för sitt djur. Fem av dessa åtta hade försenat sitt uppbrott i mer än två månader. Då det inte finns en samhällsinstitution som kan ta hand om dessa djur måste de stanna kvar i det hem där de kan utsättas för våld och hot samt riskera att dödas. Just oron kan bidra till att kvinnan återvänder till det hem hon lämnat på grund av våld. När kvinnan lämnat hemmet och djuret finns kvar, kan mannen istället vända sin ilska mot djuret som tidigare undgått våld. Djuret kan också användas som ett verktyg av mannen för att få kvinnan att komma tillbaka genom att säga att han ska göra djuret illa om hon inte återvänder (Flynn, 2000).

Kvinnor vars partner hotade djuret var sju gånger mer benägna att säga att deras oro för djuret påverkat deras beslut att stanna kvar eller lämna mannen. De kvinnor som sa att deras djur hade blivit utsatta för mannens våld var åtta gånger mer benägna att säga att deras oro för djuret påverkat deras beslut att stanna kvar eller lämna mannen (Faver & Strand, 2003).

Holmberg & Enander beskriver hur oro för någon annan kan leda till uppbrott. Jag menar att oro för någon annan även kan vara en faktor som hindrar ett uppbrott. Oron för djuret gör att kvinnan stannar kvar då hon inte kan få skyddat boende tillsammans med djuret. Hon kan också komma tillbaka till mannen för djurets skull som fortfarande bor kvar hos mannen. Genom att komma tillbaka riskerar hon att utsättas för grövre våld. Om hon lyckas bryta upp från mannen finns det en risk att hon åter igen faller tillbaka till samma mönster om hon träffar en ny våldsam man. Detta kan bero på att hon inte bara har internaliserat mannens preferenser utan också själva våldets preferens (Diesen & Diesen, 2009).

SLUTORD

Som jag har visat finns det en nära koppling mellan våld mot människor och olika former av våld mot djur. Ofta brukar forskningen prata om ”The cycle of abuse” och mer känt som ”The web of abuse” (Faver & strand, 2003). Det innebär att våldet oftast inte bara är riktat mot en individ utan att våldet sprider sig. Våld föder våld. Om en man slår sin fru kan hon börja slå barnet och/eller familjens hund. Om ett barn ser sin pappa slå mamma kan barnet i sin tur börja slå familjens katt. Jag menar att i en familj finns det aldrig endast ett offer utan flera.

Som socionom ser jag hur viktigt det är att kvinnor med djur får ett skydd av samhället och att samhället också kan erbjuda skydd, även för kvinnor med djur, då risken annars är stor att de

inte lämnar mannen eller att de återvänder till mannen. Det är även viktigt att barn får prata om våldet som skett, både det våld de själva varit utsatt för men också att få prata om det våld som djuret utsatts för. Många gånger är djuret den enda källa till närhet som barnet har. Det finns forskning som visar på att många våldsverkare har börjat sin våldsamma bana med att misshandla och plåga djur på olika sätt. För barnet inte prata om sina upplevelser och behandling är risken stor att barnet utsätter djur och människor för våld senare i livet.

Varför är det då så att den svenska socialtjänsten bara riktar sig till människor och inte ser till våldets helhet, till "The web of abuse"? Varför riktar sig socialtjänstens medkänsla och medlidande bara till människor? Socialtjänsten har här en mycket viktig uppgift. Eftersom djuret är en del av familjen måste också den individen räknas in i familjemönstret och inte lämnas utanför. Det är viktigt av flera orsaker (Faver & Strand, 2010).

För det första är djur en del av familjen och familjen ser dem som familjemedlemmar. För det andra spelar djur en viktig roll i familjen, både som sällskap och som stöttepelare. Vi lever med djuren, ger dem mat och närhet, köper presenter till dem, vissa firar deras födelsedagar och vi sörjer dem när de går bort. För det tredje har jag visat så utsätts de för våld vilket leder till andra problem. Till sist är våld mot djur är en del av socialarbetarnas historia. Det sociala arbetets barnavård sägs börja i USA då en flicka vid namn Mary Ellen Wilson var grovt misshandlad av sin fostermamma i New York. Hon blev omhändertagen 1874 av the New York Society for the Prevention of Cruelty to Animals (NYSPCA), alltså av en djurskyddsorganisation. Ordföranden för NYSPCA som fattade beslutet om omhändertagandet grundade senare organisationen New York Society for the Prevention of Cruelty to Children (NYSPCC) som blev en förgrundsorganisation för andra barnskyddsorganisationer i USA under den perioden. 1877 grundades i USA the American Humane Association (nu kallat American Humane) med fokus att skydda både barn och djur (Faver & Strand, 2010).

Andra grupper med socialt arbete som grund startade i början av 1900-talet och deras fokus var arbetet med barn. Dessa grupper kallades "Bands of mercy" som byggde på Sarah J. Eddys bok "Friends and helpers" som kom ut 1899 (Faver & Strand). Dessa grupper stöddes ekonomiskt av Massachusetts Society for the Prevention of Cruelty to animals (MSPCA). Ändamålet med dessa grupper var att lära barn att visa respekt för djur för då lär man sig också att visa respekt mot människor också. Vi som arbetar med socialt arbete har ett ansvar och ett viktigt arbete framför oss; att inkludera djuren i vårt arbete.

Jag vill avsluta detta PM med ett citat ur Sarah J. Eddys bok "Friends and Helpers" (1899: 173f).

"When young people learn to respect the rights of animals and to think about the causes of pain and suffering, they will apply these thoughts to their everyday life. They will learn to respect each other's rights, and crime of all kinds will be diminished /.../

The Bands of Mercy are valuable in teaching young people the highest ideals of life, and in showing them that the universal law of love is the only law which bring what we all desire, Peace on earth, and good will to all".

Litteraturlista

- Adams, Carol J. (1994). Bringing peace home: A feminist philosophical perspective on the abuse of women, children and pet animals. *Hypatia*, 9(2), 63-85.
- Agnew, Robert (1998). The causes of animal abuse: A social-psychological analysis. *Theoretical criminology*, 2(2), 177-209. doi:10.1177/1362480698002002003.
- Albert, Alexa & Bulcroft, Kris (1988). Pets, families, and the life course. *Journal of marriage and family*, 50(2), 543-552.
- Arkow, Phil (1999). The evolution of animal welfare as a human welfare concern. I Frank R. Ascione & Phil Arkow (Red.) *Child abuse, domestic violence and animal abuse. Linking the circles of compassion for prevention and intervention (pp 19 - 37)*. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press.
- Arkow, Phil & Ascione, Frank R. (1999). Preface. I Frank R. Ascione & Phil Arkow (Red.) *Child abuse, domestic violence and animal abuse. Linking the circles of compassion for prevention and intervention (pp XV - XX)*. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press.
- Ascione, Frank R., Weber, Claudia V. & Wood, David S. (1997). The abuse of animal and domestic violence: A national survey of shelters for women who are battered. *Society & Animals* 5(3), 205-218. DOI: 10.1163/156853097X00132
- Ascione, Frank R. (1998). Battered women's reports of their partners' and their children's cruelty to animals. *Cruelty to animals and interpersonal violence*. S. 290-304.
- Baker, Robin (1996). *Spermakriget. Otrohet, sexuella konflikter och andra sängkammarkrig*. Stockholm: Forum.
- Baldry, Anna C. (2003). Animal Abuse and Exposure to Interparental Violence in Italian Youth. *Journal of Interpersonal Violence*. 18(3). 258-281, doi:10.1177/0886260502250081.
- Bourdieu, Pierre (2004). *Science of science and reflexivity*. Oxford: Polity.
- Brottsförebyggande Rådet (2007). Misshandel mot kvinnor (Rapport 2008:23). I Brottsförebyggande Rådet *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007 (pp. 113-140)*. Stockholm: Brottsförebyggande Rådet. Finns att tillgå på: <http://www.bra.se/go/297>
- Eddy, Sarah J. (1899). *Friends and helpers*. Storbritannien, Gloucester: Dodo Press.
- Diesen, Christian & Diesen, Eva F. (2009). *Övergrepp mot kvinnor och barn: den rättsliga hanteringen*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Edenheim, Sara (2005). När våldet blir en del av jaget. En kritisk analys av kvinnohistoria och dess effekter. I Eva Östberg & Marie Lindstedt Cronberg (Red.). *Kvinnor och våld: en mångtydig kulturhistoria (pp. 321-338)*. Lund: Nordic Academic Press.
- Ekström, Simon (2001). Last och lust i våldtäktsmål. Stockholm 1946-1950. I Inger Lövkrona (Red.). *Mord, misshandel och sexuella övergrepp. Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld (pp. 145-167)*. Lund: Nordic Academic Press.
- Faver, Catherine A. & Strand, Elizabeth B. (2003). To leave or to stay? Battered women's concern for vulnerable pets. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(12), 1367-1377.

Faver, Catherine A. & Strand, Elizabeth B. (2007). Fear, guilt and grief: Harm to pets and the emotional abuse of women. *Journal of Emotional Abuse*, 7(1), 51-71.

Faver, Catherine A. & Strand, Elizabeth B. (2010). Unleashing compassion: Social work and animal abuse. I Frank. R. Ascione (Red.). *The international handbook of animal abuse and cruelty. Theory, Research, and Application*. West Lafayette, Indiana; Purdue University Press.

Flynn, Clifton P. (2000). Woman's best friend. Pet abuse and the role of companion animals in the lives of battered women. *Violence against women*, 6(2), 162-177.

Flynn, Clifton P. (2012). Understanding animal abuse. A sociological analysis. New York: Lantern Books.

Herman, Judith Lewis (2007). *Trauma och tillfrisknande*. Göteborg: Göteborgs Psykoterapi Institutionen.

Holmberg, Carin (1999). *Det kallas kärlek: en socialpsykologisk studie om kvinnors underordning och mäns överordning bland unga jämställda par*. Göteborg: Anamma.

Holmberg, Carin (2004). *Med husbondens röst. Om våld mot djur i misshandelsrelationer*. Ystad: Kabusa Böcker.

Holmberg, Carin & Enander, Viveka (2007). *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Göteborg: Kabusa böcker.

Holmberg, Carin (2011). Nya målgrupper och metoder – om djurs roll i uppbrottsprocessen. I Viveka Enander & Carin Holmberg *Hur går hon? Om att stödja misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser* (55-75). Lund: Studentlitteratur.

Jeffner, Stina (1997). "*Liksom våldtäkt, typ*": om betydelsen av kön och heterosexualitet för ungdomars förståelse av våldtäkt. Diss. Uppsala: Uppsala Universitet.

Jorgensen, Star & Maloney, Lisa (1999). Animal abuse and the victims of domestic violence. I Frank R. Ascione & Phil Arkow (Red.) *Child abuse, domestic violence and animal abuse. Linking the circles of compassion for prevention and intervention* (pp 143-158). West Lafayette, Indiana: Purdue University Press.

Joy, Melanie (2010). *Why we love dogs, eat pigs and wear cows. An introduction to carnism*. San Francisco: Conari Press.

Liliequist, Jonas (2001). Mannens våld och välde inom äktenskapet. En studie av kulturella stereotyper från reformationstiden till 1800-talets början. I Inger Lövkrona (Red.). *Mord, misshandel och sexuella övergrepp. Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld* (pp. 88-123). Lund: Nordic Academic Press.

Lindstedt Croneberg, Marie (2004). I husbondens tid. Hustrumisshandel i 1800-talets Sverige. I Eva Östberg & Marie Lindstedt Cronberg (Red.). *Våldets mening: makt, minne, myt*. (pp. 87-117). Lund: Nordic Academic Press.

Lundgren, Eva (Red.). (2001). *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige - en omfattningsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.

Lundgren, Eva (1995). Vold og maskulinitet – en godtatt sammenheng? I *Kjønn og samfunn i endring. Forskningsprogram for grunnleggende samfunnsvitenskapelig kvinneforskning. Rapport fra avslutningskonferanse* (pp. 171 – 182). Oslo: Norges forskningsråd.

Lövkrona, Inger (2001). Den våldsamme mannen. I Inger Lövkrona (Red.). *Mord, misshandel och sexuella övergrepp. Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld* (pp. 9 - 32). Lund: Nordic Academic Press.

Meurling, Birgitta (2001). Mannens lust – kvinnans ansvar? Kvinnliga prästers syn på själavård och sexuella trakasserier. Stockholm 1946-1950. I Inger Lövkrona (Red.). *Mord, misshandel och sexuella övergrepp. Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld* (pp. 210-234). Lund: Nordic Academic Press.

Moi, Toril (1994). Att erövra Bourdieu. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 15(1), s. 3-25.

Thornhill, Randy & Palmer, Craig T. (2000). *A natural history of rape: biological bases of sexual coercion*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Östman, Ann-Catrin (2001). Oenighet och äkta kärlek. . I Inger Lövkrona (Red.). *Mord, misshandel och sexuella övergrepp. Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld* (pp. 67-87). Lund: Nordic Academic Press.

Internet

Agria

SCB-studie av antalet sällskapsdjur

<http://www.agria.se/agria/artikel/scb-studie-av-antalet-sallskapsdjur>, 2007-02-06

Senast besökt 2012-12-17

Brottsförebyggande Rådet (BRÅ)

Misshandel mot kvinnor

<http://bra.se/bra/brott--statistik/kvinnomisshandel.html>

Senast besökt 2012-12-29